بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ދިވެހިރާއްޖޭ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2025/HC-B12/15
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަލީ ޒިހްނާން ފަޒީން / ހ. ދަންފަރުގެއާގެ، މާލެ
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކޯޓު އަމުރު

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީސް:
ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަރްޒީނާ
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ދީބާނާޒް ފަހުމީ

ނިމުނު ތާރީޚް: 17 ޛުލްޤަޢިދާ 1446
15 މޭ 2025

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 01 ޛުލްޤަޢިދާ 1446 / 30 އޭޕްރީލް 2025

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު އަމުރު:

- **ނަންބަރު:** 145-J/ECA/2025/168
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ކޯޓު އަމުރު
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 10 އޭޕްރީލް 2025
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 10 އޭޕްރީލް 2025

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

މާލެ، ހ. ދަންވަރުގެއާގެ، އަލީ ޒިޔާނާން ފަޒީން

ޤާނޫނީ ވަކީލުން:

ހ. ފަހިން، އެލިޔުމާގެ، މުޙައްމަދު ނާޒިމީން

މާލެ، މ. އާސްމާނާ، އާއިޝަތު އާޒިމާ ޝަފީޤު

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ޤާނޫނީ ވަކީލުން:

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަޙްމަދު ނަޢުފަލް

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ މަރްޔަމް ޝަހުމާ

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަޙްމަދު ނަޢުޝާދު

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ އާއިޝަތު މުޙައްމަދު

ޖިނާއީ – ކޯޓު އަމުރު – އެހެނިހެން ކޯޓު އަމުރު – ޕޯޓް އަދި އިމިގްރޭޝަން ޗެކްޕޮއިންޓް ހިފެހެއްޓުން – ޤާނޫނުއަސާސީގެ 47 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާ – ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) – ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 – ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު – އެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) – އެ ޤާނޫނުގެ 38 ވަނަ މާއްދާ – އެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާ - މައްސަލަ ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް 48 (ސާޅީސްއަށެއް) ގަޑިއިރު ފަހުން – ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާ – ހެކި ވަޒަންކުރުން – ހެކީގެ މިންވަރު – ބައްދުމަށް އަޅައިލެވުން – ޕްރައިމާ ފޭޝީ (prima facie) މިންގަނޑު – ބާލަމަން ރިޢާޔަތްކުރުން – ފަނޑިޔާރުގެ އިޚްތިޔާރު – އެކަށީގެންވާ ތުހުމަތު – އިތުބާރުހިފޭ ހެކި – ސަބަބު ބަޔާންކުރުން – ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2019 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ޤާނޫނު) – ވަކީލުންގެ ސުލޫކު

ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްޒީނާގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ތައާރުފު:

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ހ. ދަނބިދޫގެ، އަލީ ޒިޔާނާން ފަޒީން[1] (މިގޮތުން "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ "އަލީ ޒިޔާނާން" ކަމަށް ބުނެފައި)ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ބަލައި ފައިސަލުކުރައްވާފައެވެ. މި ފައިސަލާގައި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މިގޮތުން "އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް" ނުވަތަ "ދައުލަތް" ކަމަށް ބުނެފައި)އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިގާފައިވާގޮތް:

2. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގައި ހުރި ހުއްދަ ނެތް ގިނަ މައްސަލަތަކަކަށް އެކްސެސްވެ، އެމައްސަލަތަކުގައި ހިމެނޭ ސިއްރު އަދި ޙައްސާސް މަޢުލޫމާތު އެހެން ފަރާތްތަކާއި ހިއްސާކޮށް، އެ އޮފީހުގެ އިސްވެރިންނާއި ގުޅޭ ގޮތުން ބަދުބަސް ނުކުން، އަދި އަނިޔާވާ ގޮތުން ބަދު ވާހަކަތައް ދައްކާ، އޮފީސް ތެރޭގައި ހިނގާ ކަންކަން ފޮޓޯ ނަގައި ރެކޯޑް ކޮށްފައިވާ ކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލީ ޒިޔާނާން ފަޒީންގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައެވެ.

3. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ގެންގުޅޭ ކޮމްޕިއުޓަރާއި، އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްތަކުގެ ފޮރެންސިކް ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެންގޮސް ކޮމްޕިއުޓަރ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްތަކުގެ ޓޫލް، ލެޕްޓޮޕް، ފިންގަރޕްރިންޓް،

---

[1] ދރއ ނަންބަރު A330526.

ފޭޝަލް ރިކޮގްނިޝަން، ޕިންނަންބަރު އަދި ސޯޝަލްމީޑިއާ އޮތެންޓިކޭޝަންގެ ޕާސްވޯޑް ޔޫޒަރުންނަށް ދިނުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްދިނުމަށް އެދި ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[2]

4. މި ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) ކޯޓު އަމުރުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ގެންގުޅޭ ފޯނުތަކާއި އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްތަކުން މި މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ހެކި ޤަރީނާ ލިބޭނެ ކަމަށް ބެލެވޭތީ، މީހާ ގެންގުޅޭ ފޯނުތަކާއި އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްތައް ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެދަށަށް ގެނެސް މައްސަލައިގެ ހެކި ޤަރީނާ ހޯދުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވެއެވެ.

5. މިއީ، ބުނެވިދިޔަ ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

6. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި ނުކުތާތަކެވެ.

6.1 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފޯން ހިފެހެއްޓުމުގެ އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅިއިރު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުން މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ސިޓީ ފޮނުވައި އަދި އެއްވެސް ޗާޖެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވަނިސް، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 ކޯޓު އަމުރުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ގެންގުޅޭ ފޯނުތަކާއި އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްތައް ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެނައުމަށް އަމުރު ނެރުއްވާފައިވަނީ [illegible] ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ޤާނޫނު)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި

---

[2] ފުލުހުންގެ ރިފަރެންސް ނަންބަރު 171/ECF/2025/481 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) [illegible] ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ފުލުހުން ހުށަހަޅާ ފޯމު.

ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އުސޫލާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއާއި،

6.2 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 ކޯޓު އަމުރުގެ އިތުރު ބަޔާނުގައި އެ އަމުރަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަބްދުﷲ އަލީ) ޤަޟިއްޔާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ނެރެފައިވާ އަމުރެއް ކަމަށް ބަޔާންކުރުމަށްފަހު އެ ޤަޟިއްޔާއިން ފަސިހާރު ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާ އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކޮން އުސޫލުތަކަށް ބަޔާންކުރުމުގައި ކޯޓު އަމުރު ނެރުއްވާފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއި 56 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ ޙައްޤަށް ހުރަސްއެޅޭކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއާއި،

6.3 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 ކޯޓު އަމުރު ނެރެފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއި 38 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ކަމަށްވާއިރު، އެ މާއްދާތަކަކީ މިފަދަ އަމުރެއް ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ މާއްދާތަކަކަށް ނުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް:

7. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލްކޮށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މުބައްލިޣު ދޫކޮށް ހިފަހައްޓާފައިވަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދިފައެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވާހަކައިގެ ޚުލާޞާ

8. އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

8.1 އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅި ސީޑީ އެކަނި ކަމަށާއި، **އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[3] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލު މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުކުރުމުން ކަމަށް ދެކެވޭކަމަށެވެ. އެގޮތުން، އެ މައްސަލައިގައި އެފަދަ މުޢާމަލާތެއް ކޮށްފައިވާކަން ސާބިތު ދަލާލަތުކުރާނެ އެއްވެސް މިންވަރެއްގެ ހެއްކެއް ޤަރީނާއެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ ދެވަނަ ފަރާތަށް ޙުކުމް ހިފެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރި ކުރުމަކީ ޖަސްޑިއާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް ކުރި ބަދަލެއް ކަމުގައި ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމަށެވެ.

8.2 ޤާޟީ މުރާސަލާތުތަކާ ހުރުމަތްތެރިވުމާ ބައްޔިތް ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 24 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމަށެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ އެފަދަ މައުލޫމާތު ބަލައި ހާމަކުރެވޭނީ ޤާނޫނާއި ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތު ސަބަބަށް އޮވެގެން ކަމާއި، މީސްކިޔުން ކުރާ ޤާޒީ މުރާސަލާތުތަކާއި އަދި ޤާޒީ މައުލޫމާތު ހިމެނޭ ޑިވައިސްތަކާ ޕްރޮޕަޓީތައް ހިފުމަށް އެދި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ޝަރީޢަތުން ގޮތުން ނިންމުމުގައި ބަލަންޖެހޭނީ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ހަމަތަކާ އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން އެގޮތަށް އަދުލުވެރި ކުޑަވިޔަސް ނުވަތަ ނަތީޖާ ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިޝާން ޙަސަން**[4] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމަށެވެ. އަދި މި މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ދެކޮޅަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މައްސަލަ ހުށަހެޅި ސީޑީއާއި [illegible]

---

[3] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/170 ޤަޟިއްޔާ.

[4] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-B12/78 ޤަޟިއްޔާ.

ކުށްކުރިކަން އެނގޭނެ އެއްވެސް ހެއްކެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވަނީސް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފޯނު ހިފެހެއްޓުމުގެ އަމުރެއް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނެރެފައިވަނީ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށާ ގުޅޭ ހެއްކެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މޯބައިލް ފޯނުގައި ވާކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތީސް އަދި މިބާވަތުގެ އަމުރުތަކަށް އެދޭއިރު ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށާ ގުޅުވާލެވޭ ހެކި ހަރުދަނާ ގޮތެއްގައި ހޯދަންވާނެކަމަށް ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ.

8.3 ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި މީހަކު ބަންދުކުރުމަށް އަމުރުކުރުމުގައިވެސް ތުހުމަތުކުރެވޭ ކޮންމެވެސް މިންވަރެއްގެ ހެކި ހުންނަންޖެހޭ ކަމަށާއި، މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ސިޓީއާއި ފުލުހުންގެ އިންޓެލިޖެންސް ރިޕޯޓަކީވެސް ހެކީގެ މިންގަނޑު ދަށް އެއްޗެއްކަމަށް ދެކެވޭކަމަށެވެ.

8.4 ބަހުސްގެ ބޭނުމަށް، މި މައްސަލައިގައި ކޯޓު އަމުރު ނެރެފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާ [illegible] ބެލިނަމަވެސް، އެ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން [illegible] ބަލައި ފާސްކުރާއިރުވެސް ފުލުހުން [illegible] ހޯދާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހޯދާފައިވާ [illegible] [illegible] އެކަށީގެންވާ [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

8.5 މިފަދަ އަމުރު ނެރުމުގައި [illegible] ބަލަންޖެހޭ ބޭނުން [illegible] [illegible] ހައިކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] [illegible] އަދި އިތުރު 2 ފަރާތް**[5] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމަށެވެ.

---

[5] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/12,13,15 ޤަޟިއްޔާ.

9. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ؛

9.1 އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގެ އިތުރު ބަޔާނުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޢަބްދުﷲ ޢަލީ**[6] ޤަޟިއްޔާއަށް ހަވާލާދީފައިވާ ކަމަށާއި، އެހެންނަމަވެސް، އެ ޤަޟިއްޔާއަކީ ޖިނާއީ އުޞޫލުތަކެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއަކަށް ވީހިނދު، އަމުރު ނުކުރުމުގައި ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވަނީ އެ ޤަޟިއްޔާގެ ކޮން އުޞޫލުތަކަކަށް ތަޚްޞީޞުކޮށްފައި ނުވަނީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ޚަދީޖާ ޢަލީ ޙަސަން**[7] ޤަޟިއްޔާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. އަދި އެހެންވުމުގެ ސަބަބުން އިސްތިއުނާފުގައި ހިމަނަންވީ ކޮން ނުކުތާއެއްކަން ސާފުނުވެ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤަށް އުނިކަން ލިބިފައިވާކަމަށެވެ.

10. އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ؛

10.1 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއަކީ ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުން އަމިއްލަ ތަނެއް ބަލާ ފާސްކުރުމުގެ ތަޙްޤީޤުގައި ހުއްދަ ދީ ވަކި ތަނަކާ ނުވަތަ މުދާ ހިފެހެއްޓުމުގެ ބާރު ތަންފީޛީ އިދާރާތަކަށް ދޭ މާއްދާއެއްކަމަށާއި، އެ މާއްދާގައިވާ އަމުރުތަކަށް ބަލާއިރު އެނގެން އޮންނަކަމަށާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 38 ވަނަ މާއްދާއަކީވެސް މިފަދަ އަމުރެއް ނެރެވިދާނެ މާއްދާއެއް ނޫންކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ޢަރުޟުވާ ފަރާތުގެ ވާހަކައިގެ ޚުލާޞާ

11. ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގައި ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ޝަރީޢަތް ކުރެވުނު ގޮތުން އިޖުރާއީ ނުކުތާތައް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ؛

11.1 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ އެ މާއްދާގެ (ށ) ނުވަތަ (ހ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައްގެ އިދާރީ ކަންކަން ފުރިހަމަކޮށް، އެ މައްސަލަތައް ކޯޓަށް

---

[6] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 ޤަޟިއްޔާ.

[7] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/100 ޤަޟިއްޔާ.

ލިބޭތާ 48 (ސާޅީސްއަށެއް) ގަޑިއިރު ތެރޭގައި މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީކުރުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމަންވާނެ ކަމަށެވެ.

11.2. ވާދަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ[8] 37 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބުނެވިދިޔަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުން އަމަލު ކުރުމަކީ ލާޒިމުކަމެއްކަމަށެވެ.

11.3. މި މައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވައިފައިވަނީ 20 އޮގަސްޓް 2025ގެ 22:39 ގައި ކަމަށާއި މައްސަލައިގެ އިތުރު ކަންކަން ފުރިހަމަކުރުމަށްފަހު، މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީކުރުމަށް ލިބޭނެ އެންމެފަހުގެ މުއްދަތަކީ 22 އޮގަސްޓް 2025 ދުވަހުގެ 22:39 އަށް ކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވަނީ 30 އޮގަސްޓް 2025 ގައި ކަމަށާ، މި ދެމެދުގައި އެފަދައިން ލަސްވެފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ލިޔުމެއް ހުށަހަޅަންޖެހޭނެ ބާރުލެއްވުމަށްފަހު، މި މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ތާރީޚާއި އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމަށްވާތީ މި މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދޭކަމަށެވެ. އަދި، ޤާނޫނުން އިސްތިޘްނާދީފައިނުވާ މުއްދަތާ ޚިލާފަށް ކަނޑައެޅިފައިވާނަމަ، އެކަން ހިނގާފައިވިޔަސް ޤާނޫނާ ޚިލާފުކޮށްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދޭކަމަށެވެ.

12. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައެވެ.

12.1. ސިޓީއަކީ ގެނެސްދެވިފައިވާ ނުބެލޭ ޤާނޫނީ އަސާސެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމާއި، ގެނެސްދީ ޤާނޫނުގެ 61 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބެލުމުން ދައުލަތުގެ އިޖުރާއަތުން ދުވަސް ފުރުޞަތު ލިބިދޭ އެއް ގޮތެއް އަސާސެއްނޫންކަމަށެވެ.

---

[8] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ވާދަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު). މީގެފަހުން "ވާދަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު" ކަމަށް ބުނެވިފައި.

·12·2 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހަވާލާދީ **އަހްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[9] ޤަޟިއްޔާއާ މި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކާ ތަފާތުވާތީ އެ ޤަޟިއްޔާ މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުނުކުރެވޭނެ ކަމަށެވެ.

·12·3 ބަހުސްގެ ބޭނުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަކީ މި މައްސަލައިގާ އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތްކަމުގައިވެސް ބެލެވިދާނެކަމަށާއި، އެ ޝަރީޢަތުގައި މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ ބަޔާން އެކަނިވެސް probable cause ގެ މިންގަނޑުން މިފަދަ އަމުރެއް ނެރުމަށްޓަކައި ފުދޭނެކަމަށެވެ.

·12·4 ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/206 **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ނެޒް** ޤަޟިއްޔާގައި ހަމައެކަނި އިންޓެލިޖެންސް ރިޕޯޓުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ބަލައިފާސްކުރުމުގެ އަމުރެއް ނެރެވިދާނެ ކަމަށާއި، އެ ރިޕޯޓުގައި ބަރުދަން ދިނުމުގައި ބަލާނީ އެ ރިޕޯޓުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމަށް އިތުބާރުކުރެވޭ ނިސްބަތުގެ މައްޗަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމަށެވެ.

·12·5 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހަވާލާދީފައިވާ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިޝާން ޙަސަން**[10] މައްސަލައިގެ ނިސްބަތުން ވަޒަންކޮށްފައިވާ ކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި އެންމެ ސިޓީއެއް ހުށަހެޅިފައިވާ އެފަދަ އަމުރެއް ނެރުމަށްފުދޭ ސަބަބެއް ނޫންކަމަށާއި، ވަކި ޤަރީނާތަކެއް ހުރި ހުށަހެޅުން ޤާނޫނު ތާއީދު ނުކުރާ ކަމަށެވެ.

·12·6 މި މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، މައްސަލައިގައި ސުވާލުއުފެދިގެން އުޅޭ މޮބައިލް ފޯން ޑިވައިސަކީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ބޭނުމުގައިވާކަމަށާއި، އެ ޑިވައިސްގެ ފޯން ކޯޑުވެސް އެފަރާތުން ވަނީ ހުރުމުގައި ދީފައިކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާއިން ކޯޓު އަމުރާމެދު

---

[9] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/170 ޤަޟިއްޔާ.

[10] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-B12/78 ޤަޟިއްޔާ.

ގޮތަށް ކަނޑައެޅުމުގެ ސަބަބުން ނިކުންނާނެ ޤާނޫނީ އެއްވެސް ނަތީޖާއެއް ނެތުމީ، މި މައްސަލައަކީ ކުރިއަށް ގެންދިޔުމުގެ ފާއިދާއެއް އޮތް މައްސަލައެއް ނޫންކަމަށެވެ.

12.7. ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފަކީ ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުގެ އިޖުތިހާދުގެ ތެރެއިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށްވާއިރު، އެ އިޖުތިހާދުގެ ތެރެއަށް ވަންނަންޖެހޭނަމަ ހާލަތެއް މި މައްސަލައިގައި ނެތްކަމަށެވެ.

13. އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ހައިކޯޓުގެ **މުޙައްމަދު ވިސާމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[11] ޤަޟިއްޔާއާއި **މޫސާ ނާޝިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[12] ޤަޟިއްޔާއަށް ބެލުމުން، ކޯޓު އަމުރެއްގައި ސަބަބު ބަޔާންކުރަންޖެހޭނީ އިޖުމާލީ ގޮތެއްގައިކަން އެނގޭކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ ޢަލީ**[13] ޤަޟިއްޔާއަކީ މިފަދަ އަމުރު ނެރުމުގެ ޤާނޫނީ މާއްދާ ޤަޟިއްޔާއަކަށް ވުރެން އެ ޤަޟިއްޔާއަށް ހަވާލާދިނުމުން އިޖުމާލީ ގޮތެއްގައި ސަބަބު ބަޔާންކުރެވިފައިވާކަން ދޭހަވާކަމަށެވެ.

14. އިސްތިއުނާފު ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާއި 38 ވަނަ މާއްދާއާ ބަލާފައި މި ބާވަތުގެ އަމުރު ނެރެވިދާނެކަން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ ޢަލީ**[14] ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/24 **(ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ނަޒީމް)** ޤަޟިއްޔާއާ ހައިކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޢަލީ ޝަބީބު އާއި އިތުރު 2 މީހުން**[15] ޤަޟިއްޔާއިން އެނގޭކަމަށެވެ. ވީމާ، މިނުކުތާއަކީ އެއްވެސް ޤާނޫނީ ބިނާއެއް ނެތި އިސްތިއުނާފު އެދިގެން ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެއް ނޫން ކަމަށެވެ.

---

[11] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-B12/42 ޤަޟިއްޔާ.

[12] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-B12/21,22,23 ޤަޟިއްޔާ.

[13] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 ޤަޟިއްޔާ.

[14] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 ޤަޟިއްޔާ.

[15] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/12,13,15 ޤަޟިއްޔާ.

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް:

15. ދައުލަތުން އެދިފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފީ މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި؛

16. މި މައްސަލަޔީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން އެކަމާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭފަދަ ޤާނޫނީ ބަހުސެއް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއް ނޫންކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ނުވަތަ؛

17. މި މައްސަލައިގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމައިފައިވާ އަމުރަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ނިންމައިފައިވާ އަމުރެއްކަމުގައި، އެ އަމުރު ބާތިލުކުރުން ތަނެއް ނެތްކަމުގައި ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

އިޖުރާއީ އިއުތިރާޟު [illegible]

18. ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގައި އިޖުރާއީ ގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ މި މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި ރަޖިސްޓަރ ކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތައް ރަޖިސްޓަރުކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތު ފާއިތުވުމަށްފަހު ކަމުގައިވާތީ، މި މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި ބަލައި ނުގަނެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.

19. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> " މި މާއްދާގެ (ށ) ނުވަތަ (ނ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ މައްސަލައެއްގެ އިދާރީ ކަންކަން ފުރިހަމަކުރުމުން، އެ މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ލިބޭ 48 (ސާޅީސްއަށެއް) ގަޑިއިރުގެ ތެރޭގައި މައްސަލަ ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގެ ގޮތް ނިންމަންވާނެއެވެ."

20. މި މާއްދާގެ އިބާރާތަށް ބަލާއިރު، މައްސަލަ ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގެ ގޮތް ނިންމަންޖެހޭނީ 48 (ސާޅީސްއަށެއް) ގަޑިއިރު ގުނަންފަށާނީ ހުށަހަޅާ މައްސަލައެއްގެ އިދާރީ ކަންކަން ފުރިހަމަކުރުމުން، އެ މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ލިބޭ

ވަގުތުން ފުރިހެންކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ، މައްސަލަ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާއިރު ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ފުރިހަމަނުވުމާއި، ދަށުކޯޓުން ހުކުމްކުރި ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ހުރުމާއި، އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގައިވާ ކަންކަން އިސްލާހު ކުރަންޖެހޭ ހަރަކާތްތަކާއި، އިސްލާހު ފުރިހަމަކޮށް ކޯޓަށް ލިބުމުން ދެނެގަން ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައާއި މައްސަލަ ރަޖިސްޓަރ ކުރުމަށްޓަކައި ފުރިހަމަ މައްސަލައެއްކަމަށް ނުބެލެވޭނެއެވެ. މި މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ 48 (ސާޅީސް އަށް) ގަޑިއިރުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މިފަދަ އިދާރީ ކަންކަން ފުރިހަމަކުރުމަށް ކާފީ ވަގުތު ނުލިބުނު ނަމަވެސް، މިފަދަ އިދާރީ ކަންކަމަށް އެކަށީގެންވާ ދިގު މުއްދަތެއް ހިފަހައްޓައި ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދާ[16] ފުށުއަރާން ކަމެއްކަމަށް ދެކެމެވެ.

21. މި މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލަ ކޯޓަށް ލިބިފައިވަނީ 20 އޭޕްރީލް 2025ގެ 22:39 ގައި އެވެ. މި މައްސަލަ ކޯޓަށް އެންޓްރީ ކޮށްފައިވަނީ 21 އޭޕްރީލް 2025 ގައިއެވެ. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރަށް އެދި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ފޯމުގެ ކޮޕީ އަދި ބިޔާނަތް ހުށަހެޅުމުގައި ފޯމުގައިވާ ބަޔާން ކަންކަން އިސްލާހުކުރުމަށް 24 އޭޕްރީލް 2025 ގެ ނިޔަލަށް މުހުލަތުދީ 23 އޭޕްރީލް 2025 ގައި ދައުލަތާ ކޯޓު އިސްލާހުކުރުމަށް އަންގާ އެންގުން ފޮނުވާފައިވެއެވެ. އަދި ހަމަ އެދުވަހު އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރަށް އެދި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ފޯމުގެ ކޮޕީ އަދި ބިޔާނަތުގެ ކޮޕީ 24 އޭޕްރީލް 2025ގެ 10:00 ގެ ކުރިން ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް އަދި ހައިކޯޓުން ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ސިޓީ ފޮނުވާފައިވެއެވެ.[17]

---

[16] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ).

[17] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 95-CR/145/2025/12 ސިޓީ (23 އޭޕްރީލް 2025).

22. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން 24 އޭޕްރީލް 2025 ގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައިވީނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުގައި އަންގާފައިވާގޮތުގެ މަތިން އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅުން ލިޔުކިޔުންތައް ހޯދުމަށް މަސައްކަތްކުރެވުނު ނަމަވެސް އެލިޔުކިޔުންތައް ލިބިފައިނުވާކަމަށް އީމެއިލުން[18] އަންގާފައިވެއެވެ.

23. މިއިސްތިއުނާފަކީ ދަރު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން ހުރި ޤަރީނާގެ ނިސްބަތާއި މިންވަރާމެދު ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފަކަށް ވީހިނދު، މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގައި މިލިޔުންތަކުގައި މުހިއްމު ދައުރެއް އަދާކުރެއެވެ. ތަފްޞީލު މަޢުލޫމާތުގައި ނެތް މިބާވަތުގެ އަމުރުތަކަކީ ރަސްމީ ފަރާތްތަކުގެ ބައެއް ނޫނީ ނުލިބޭ އަމުރަކަށް ވާއިރު، އެހިނދަކު ހުރި ޤަރީނާ މުއްދަތުގައި ނުލިބޭ ފަރާތްތަކަށް އެޅޭނެ ގޮތް ހުށަހަޅާލަން ފުރުޞަތު ހުރި ހާލަތުގައި، އެކަމުގެ ބަދަލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޤަރީނާ މުއްދަތުގައި ހުށަހަޅަން ޖެހެއެވެ.

24. އިސްތިއުނާފުކުރި އަމުރަށް އެދި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތައް މި ކޯޓަށް ލިބިފައިނުވާތީ އެ ލިޔުންތައް ހޯދުމަށް އެދުމުގެ އިތުރުން ފޯނުން މުޢާމަލާތްކުރެވިފައިވާކަން މި ކޯޓުގެ ރެކޯޑުތަކުން ދައްކައެވެ. މި ލިޔުންތައް ހައިކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރޭޝަނަށް ލިބިފައިވަނީ 28 އޭޕްރީލް 2025ގެ 8:45 ގައެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަށް މި މައްސަލައިގެ އިތުރު ކަންކަން ފުރިހަމަކޮށް، ކޯޓަށް ލިބިފައިވަނީ 28 އޭޕްރީލް 2025ގެ 8:45 ގައި ކަމަށް ވީހިނދު، އެދުވަހު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ހައިކޯޓަށް މައްސަލަ ބަލައިގަތްކަން އަންގާ އެންގުން ފޮނުވާފައިވެއެވެ.

25. ވީމާ، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުންވެސް އަދި ކޯޓުންވެސް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް އަމަލުކޮށްފައިވާކަން އެނގޭކަން ނެތެވެ. ވީމާ، ދައުލަތުގެ މި އިއުތިރާޒު ބަލައިނުގަތުމަށް ކަނޑައަޅައިފިން.

---

[18] 24 އޭޕްރީލް 2024 ގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފޮނުއްވާފައިވާ މެއިލް

26. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން އިތުރަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަކީ މި އަމުރު ތަންފީޒުކުރުމުގެ ކުރިން، ރުހުމާއެކު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެ ފަރާތުގެ ފޯނާއި އެ ޑިވައިސްގެ ޕިން ކޯޑުވެސް ތަޙްޤީޤަށް ދީފައިވާކަމާއި އެހެންކަމުން އިސްތިއުނާފުން ނިކުންނާނެ ޤާނޫނީ ނަތީޖާއެއް ނުލިބޭ މިއީ ޤާއިދީގޮތުން ގެއްލުމެއްވާ އަމުރެއް ކަމަށެވެ. މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން މި ކޯޓުގައި ދެކެވުނު ވާހަކަތަކުން ކޯޓު ބަޔާނުކުރެވުނީ ކޯޓު އަމުރުގެ ދަރަޖަ ނުވަތަ ފުރިހަމަކަމުގެ ސުވާލަށް އޮތް ކަން ދެފަރާތުގެ ބަހުން އެނގޭތީއެވެ، މި އަމުރު ތަންފީޒުކުރުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްގެ ޕިން ބަލައި ފަސްކުރުމުގައި އަމުރުކުރުމަށްފަހު މި އިސްތިއުނާފަށް އަސަރެއް ކުރާނެ ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާ – އެކަށީގެންވާ ހެކިނެތި ނެރެފައިވާ އަމުރެއްތޯ؟

27. މީހެއްގެ އަމިއްލަ ޙައްޤު ނުވަތަ މުދަލަށް ބަލައި ތަފްތީޝުކުރުމުގެ ދުރާލާ މައިގަނޑު މަޤްޞަދަކީ ޤާނޫނުއަސާސީން ދިނުން ޒާތީ ދިރިއުޅުމުގެ ޙައްޤު[19] ރައްކާތެރިކުރުމެވެ. ޓެކްނޮލޮޖީ ކުރިއަރާފައިވާ މިޒަމާނުގައި މީހަކު ގެންގުޅޭ ފޯނު ނުވަތަ މިނޫންވެސް އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްތަކަކީ ގިނަގުނަ މަޢުލޫމާތު ރައްކާކުރެވޭ ތަކެތިކަމުގައިވާތީ ދެބަސްވެވޭނެ ނޫން ޒާތީ ޢާއްމު ގެ ސިއްރު ކަންތައްތަކެއް ހުރެދާނެ ޓެކްނޮލޮޖީގެ މިއާޚާއްޞަކަމުގެ އެހީގައިކަމެވެ.

28. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރަކީ ފޯނު އަދި އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްތައް ފުރުޞަތުގެ ބެލުމުގެ ދަރަޖަ ގެނެސް މައްސަލައިގެ ހުރި ޕްރައިވަސީ ކޯޑުވަން ކޮށްފައިވާ އަމުރެކެވެ. މިގޮތަށް އަމުރެއް ނެރުމަކީ ފުރިހަމަ ހެކީގެ

---

[19] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 24 ވަނަ މާއްދާ.

މިންގަނޑަކީ އެކަށީގެންވާ ސަބަބުގެ މިންގަނޑު (probable cause) ކަމަށް މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި ދެފަރާތުންވެސް އެއްބަސްވެފައިވެއެވެ.[20]

29. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ބަހުސަކީ މިމައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މައްސަލަ ހުށަހެޅިކަމުގެ ސިޓީ ކަމުގައިވާ މިއީ ހެއްކެއް ނޫންކަމަށާއި މިކޯޓުގެ **އަހްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[21] ޤަޟިއްޔާގައި އެއްވެސް ހެއްކެއް ނެތި މިބާވަތުގެ އަމުރެއް ނެރެވޭނެ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމަށެވެ.

30. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ ފަދައިން، މިކޯޓުގެ **އަހްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[22] ޤަޟިއްޔާގައި އަމުރަށް ނެރުމަށް އެދުމުގައި އެއްވެސް ހެއްކެއް ހުށަހަޅައިނުވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވީ އަމުރަށް އެދޭ ފޯމުގައި ސިއްރު ހެކި ބަޔާނެއް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވިނަމަވެސް، އެފަދަ ބަޔާނެއް ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާކަން ކްރިމިނަލް ކޯޓު ތެދުވެރިކޮން އެމައްސަލައިގާ ހައިކޯޓުން ހުރި މައުލޫމާތުތަކުން އެނގެން ނެތުމުންނެވެ.[23] އެ ޤަޟިއްޔާއާ ޚިލާފަށް މި މައްސަލައިގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ސިޓީ އެއް ހުށަހެޅިފައިވާކަން ދިރާސާކުރެވުނުކަން އެނގެއެވެ.

31. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި މައްސަލައިގައި އަމުރަށް އެދުމުގައި އެއްވެސް ހެކި ދޭހާއި ހުށަހަޅައިނުވާކަމަށް ދައްކަނީ މި ސިޓީއަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ "މައްސަލަ ހުށަހެޅި ސިޓީއެއް"

---

[20] އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅަމުން މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/12,13,15 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަލީ ޖަބަރު އަދި އިތުރު 2 ފަރާތް) ޤަޟިއްޔާއަށް ޙަވާލާދީ މިބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ބަލަންޖެހޭ ބެލެންސް އޮފް ޕްރޮބަބިލިޓީސްގެ މިންގަނޑު ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވަނީ އެފަދައިން ބަލަންޖެހޭކަމަށް ނޫނެވެ.

[21] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/170 ޤަޟިއްޔާ.

[22] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/170 ޤަޟިއްޔާ.

[23] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/170 ޤަޟިއްޔާ. ޕެރެގްރާފް 24

ކުރުގައިވާތީއެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކޭ ގޮތުގައި، މިބާވަތުގެ އަމުރެއް ނެރޭނަމަ، މި މައްސަލައިގައިވާ ފަދައިން އެ އޮފީހުގެ ހުއްދަ ނެތި މައްސަލަވަކާން އުކާލާފައިވާނަމަ އެކަން އެނގޭގޮތަށް ކޮންމެވެސް ހެއްކެއް ހުށަހެޅިފައި އޮންނަންވާނެއެވެ.

32. ދައުލަތުގެ ރައްދަކީ، މި މައްސަލައިގައި ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލުން ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީއަކީ ދައުލަތުގެ ރަސްމީ އިދާރާއެއްގެ ލިޔުމެއް ކަމަށާއި މިއީ ހެކިބަހުގެ ޤާނޫނު[24]ގެ ދަށުން ހެއްކެއްކަމަށާއި، ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް މި މައްސަލައިގައި އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތުގެ ގޮތުގައި ފުލުހަށް ފަސް އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ކަމާއި އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތުގެ ބަޔާން އެކަނި ބިނާކޮށްގެން މިބާވަތުގެ އަމުރެއް ނެރުމަށް ބޭނުންވާ އެކަށީގެންވާ ސަބަބު އޮތް ކަމަށް ބެލިދާނެކަމަށެވެ.

33. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް ބަލާއިރު ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރުގެ ދަށުން ފޯން އަދި އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސް ހިފަހައްޓާ އެ ތަކެތި ބަލައި ހޯދުމުގެ އަމުރެއް ނެރުމަށް އެދިގެންވާ ސަބަބެއް އޮތް ކަމަށް ބެލެވޭ ވަރު ބާވަތެއްގެ ހެކި ނުވަތަ މަޢުލޫމާތު ނުވަތަ ލިޔުމެއް ހުށަހެޅުން ލާޒިމުކޮށްފައިވެއެވެ.

34. އަމިއްލަ ތަނެއް ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ އަމުރެއް ނެރުމަށްޓަކައި އެދޭފަރާތުން ވަންނަން ބޭނުންވާނީ ކޮންތާކު ގެނެގެން ހޯދަން ބޭނުންވާ ހެއްކާއި ކޮބައިކަން ކުރުގައިވާނަމަ، އެ އެއްޗެއް އޮތްތަނާއި ވާކަން ޔަޤީންކުރަން އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްކަން ކަށަވަރު ދައުލަތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅަން އިދާރާއިން އެ ފަދަ އަމުރުތަކަށް އެދިއިރު ފުރިހަމަ ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި

---

[24] އެގޮތުން، ހެކިބަހުގެ ޤާނޫނުގެ 61 ވަނަ މާއްދާ ހަވާލާދީފައިވެއެވެ.

ބަޔާންކުރެއެވެ.[25] ހަމަ މިފަދައިން، ޖިނާއީ ކުށަކާއި ގުޅިގެން ހެކި ހޯދުމުގެ ބޭނުމުގައި އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްއަށް ބަލައި ޓެސްޓުކުރަންޖެހޭނަމަ، އަމުރުން ބަލައި ޓެސްޓުކުރަން އެދޭ އިޖުރާއަތުތަކުގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށާ ގުޅޭ ހެކި ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް ތަޙްޤީޤުކުރެވޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ބަލައި އިދާރާއިން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުން އެނގެންވާނެއެވެ.

35. މި މަރުޙަލާގައި ބަލައި ޓެސްޓުކުރުމަށް އަމުރު ނެރުމުގައި، ހުށަހަޅާ ހެއްކަކީ، ލިޔުމެއް ނުވަތަ ބަޔާނެއް ނުވަތަ ސީޑީއެއް ކަމުގައިވިޔަސް، ޝަރީޢަތުން ވަޒަންކުރަންޖެހޭނީ އެހެއްކަކުން ލިބޭ މައުލޫމާތުން، ބަލައި ޓެސްޓުކުރާ ތަކެތިން ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށާ ގުޅޭ ހެކި ފެނިދާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްތޯ އެވެ. ފަނޑިޔާރުގެ ނިންމުން ބިނާވާނީ ހެކީގެ ކަމުގައި ހުށަހެޅުން ބާވަތާއި މައުލޫމާތު އެއްކުރެވިފައިވާ ގޮތާއި، ހިމެނޭ މައުލޫމާތާއި، އެ މައުލޫމާތުން އިތުބާރު ކުރެވޭ މިންވަރުގެ މައްސަލައެވެ. ތަޙުޤީޤުގެ އިދާރާއެއްގެ ރަސްމީ ސިޓީއަކަށް ވިޔަސް ހަމައެކަނި އެސަބަބުގެ މައްޗަކަށް ބިނާކޮށް އަމުރު ނެރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތް ކަމުގައި ބަލައިގަނެވެންނެތެވެ. ނުވަތަ ހުށަހަޅާ ބަޔާނަކީ މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ ބަޔާންތަކުގައި ފުދޭ ހަމައެކަނި އެސަބަބުގެ މައްޗަކަށް ބިނާކޮށް ހުއްދަ ނެރުން ކަމަށް ބަލަންޖެހޭ ކަމެއްވެސް ނޫނެވެ.

36. މިބާވަތުގެ އަމުރެއް ނެރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްތޯ ބެލުމުގައި ހުށަހަޅާ ހެކީގެ މަސްދަރާއި އިތުބާރުކުރެވޭ މިންވަރު ފަނޑިޔާރު ވަޒަންކުރާނީ މުޅި މައްސަލައިގެ އެންމެހައި ކަންތައްތަކަށް

---

[25] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރު.

ރިޢާޔަތްކޮށްގެންކަމާއި، ހުރިހާ ހާލަތްތަކަށް ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ބަލާއިރު، ހެކި ފުރިހަމަކަމުގެ އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތެއް އޮތްކަމަށް ދޭހަވާނަމަ، އެ ފަދަ އަމުރަކީ ސައްޙަ އަމުރެއްކަމަށް ބެލެވޭނެއެވެ.[26]

37. މި މައްސަލައިގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ސިޓީއަށް[27] ބަލާއިރު، މިއީ މި މައްސަލަ ތަޙްޤީޤުކުރުމަށް އެދި އެ ޕޮލިހުން ފޮނުވި ސިޓީއެވެ. ސިޓީގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަމުރަށް އެދޭ ފޯމުގައި އަދި އަމުރުގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގައި ހުރި ހުއްދަ ނެތި ދިޔަ މައްސަލަތަކަށް އެކުލެވޭ، އެ މައްސަލަތަކުގައި ހިމެނޭ ސިއްރު އަދި ރައްކާތެރި މައުލޫމާތު އެހެން ފަރާތްތަކާ ހިއްސާކޮށް، އެ އޮފީހުގެ އިސްތިޢުމާލުކޮށް ދެ ގޮތުން ބަޔާން، އަދި އަޑުއިވޭ ގޮތުން ބައި ފާހަގަކޮށް ދައްކާ، އޮފީސް ބައިގައި ހިނގާ ކަންކަން ފޮޓޯ ނަގައި ޑޮކިއުމަންޓް ކުރުމާ ކަމަށް ތަޙުޤީޤުކުރެވޭ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ސިޓީގެ ސިއްރު ކޮޕީ އެހެން ފަރާތަކަށް ނެރެވިފައިވާ ކަމަށް ބޭނުންވާ ހިނގާފައިވާ ކަމުގެ މައުލޫމާތު ލިބިފައިވާކަމަށް ބެލެވިފައިވެއެވެ.

38. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީއިން، ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށްތަކާ ގުޅިގެން، ކުރިން ހިނގާފައިވާ ހާދިސާތަކާއި އެއްވެސް މިންވަރަކުން އެނގޭކަން ނުފެނެވެ. ހުއްދަ ނޫން މައްސަލަތަކަށް އެކަށީގެންވާ ތަންތަނުގައި ހިނގާކަންކަން ތަޙުޤީޤުކުރެވޭނެ ކަމަށް ބެލެވޭ ކޮން މައުލޫމާތެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ޝައްކުގެންނެވެ އެއްވެސް ކަމެއް ނުފެނެވެ. އޮފީހުގައި ހިނގާކަންތައް ތަޙުޤީޤު ކުރެވޭ ކަމުގެ މައުލޫމާތު ލިބިފައިވާކަމަށް ސިޓީގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާއިރު ތަޙުޤީޤުކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ ކުށަކަށް އަޙުމަދުގަނޑު ފަދަ

---

[26] "[t]he source and credibility of evidence in support of a warrant request is considered in the totality of the circumstances analysis, and a warrant is proper so long as the evidence as a whole creates a reasonable probability that the search will lead to the discovery of evidence." United States v.Humphrey, 140 F.3d 762, 764 (8th Cir. 1998).

[27] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު 196-PGB/171/2025/761 ސިޓީ (10 އޮގަސްޓް 2025).

ގޮތަކަށްކަން އެނގޭނެ ވާޤިޢާއެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު މި މަޢުލޫމާތު ލިބޭ މަސްދަރަކުން ބަޔާންކޮށްފައިހުރެއެވެ. ތަނުގެ ވެރިންނާ މެދު އަޚްލާޤީގޮތުން ބަދު ވާހަކަތަކެއް ދައްކާ ދަތުރާ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް މިއީ ކިހިނެއް ކޮންގޮތަކަށް ހިނގާފައިވާ ކަމެއްކަން އެނގޭނެ ވާޤިޢާއެއްވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު އެއްވެސް ހެއްކަކަށް ހަވާލާދީފައިނުވެއެވެ. ބަލައި ފާސްކުރުމަށް އެދޭ ޙާދިޘާއާ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކަމާ އޮތް ގުޅުމެއް އެއްގޮތަކަށްވެސް އެނގޭކަން ނެތެވެ. ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްވެސް ތުހުމަތެއް ބެހޭގޮތުން ހިނގާފައިވާ ކަމެއް ވާޤިޢާއެއް ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ ދައުލަތުން ހިއްސާކޮށްފައިވާ ކަމެއް ގަރާރުކުރެވޭ މިއިން އެއްވެސް ކަމަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާ ދޭހަވާ ސިޓީގައި ނުވަތަ ސިޓީއެއް ހިމެނިގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މި ސިޓީގައި ހިމެނިގެންވާ މަޢުލޫމާތުން އިތުބާރުކުރެވޭ މިންވަރަށް ތަފްސީލުކޮށްފައި ކަނޑައެޅިގެންވާގޮތް އެނގި ދިނާ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި އިސްތިޢުނާފު ދަޢުވާ ވަގުތު ވިޔަ ކަމެއް ގޮތަކަށް ނުވާ ބަލައި ޤާނޫނުގެ ހުކުމް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތުން ބެލުމުގެ ހުކުމް ކުރެވިގެންވާ ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

39. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފުލްބެންޗުން އިސްތިޢުނާފުކޮށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޤާސިމު އަބްދުއްރަޙްމާން[28] ޤަޟިއްޔާގައި، ހުކުމްކުރުމުން ނުވަތަ ހުކުމްކުރުމުން ޝަރީޢަތްކުރައްވާ ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ޤަރާރަކީ ދަޢުވާވުމުން ޤަރާރުކުރައްވާ ފެންނަނަމަ ހުކުމް އަދި ބަޔާން ކުރެވިފައިވާ އިސްތިޢުނާފަށް ހުކުމްކުރެއްވިއިރު، މި މައްސަލައިގައި އިތުބާރުކުރެވޭ ޖިނާއީ ހެއްކެއް ބަލައިލުމުގެ ބާރު ދައުލަތަށް ޤާނޫނުގެ ތެރެއިން ބެލުމުގެ ހުކުމް އެ މަރުޙަލާގައި ވަކިވަކިން ހުކުމްކުރުމަށް ނުދެކެމުން އަދި ނުދެއްކުން ބެލުމަށް ހިނގާ ހުކުމާ ހުކުމްކުރެވިފައިވާ ކަމަށް ދައުލަތުން ނިންމަވާފައިވާ ސާބިތުކުރެވޭ ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

---

[28] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/49 ފައިސަލާ.

އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާ – އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ޤަޟިއްޔާއަކާ ހަވާލާދީ ވަކި އުސޫލަކަށް ހަވާލާދީފައިނުވުން

40. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ ޒަކީ**[29] ޤަޟިއްޔާއާ ހަވާލާދީފައިވީނަމަވެސް، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކޮން އުސޫލަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ނެރެފައިވާ އަމުރެއްކަން އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވުމުން އަމުރު ނެރުނު ސަބަބު ސާފުނުވާތީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާއި 56 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދޭ ޙައްޤުން އުނިކަން އައިސްފައިވާކަމަށެވެ.

41. ޙުކުމަކީ ފަނޑިޔާރު ވާސިލުވި ސަބަބުތައް ލިޔެ ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ކުރުވުމުގެ ޙައްޤުގެ މައިގަނޑު އުންސުރުކަމުން ވީހިނދު،[30] ކޯޓު އަމުރެއް ނެރުމަށް ނުވަތަ ކޯޓު އަމުރެއް ނެރެނުދިނުމަށް ނިންމާ ހާލަތުގައިވެސް، ފަނޑިޔާރު ނިންމުމަކަށް ވާސިލުވި ސަބަބު އިޖުމާލީ ގޮތެއްގައި ބަޔާންކުރަންވާނެކަމަށް ހައިކޯޓުގެ **މޫސާ ނާސިރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[31] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

42. މީގެ އިތުރުން، ފަނޑިޔާރު ގޮތް ނިންމާކަމުގެ ބާވަތުން، ސަބަބު ބަޔާންކުރުމުގައި **އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ޙަބީބާ އަލީ ހަސަން**[32] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފުރިހަމަ އެކަންކަން ބަޔާންކުރުމުން ހާލަތުގައިވެސް އޮޅުމެއްނެތްކަމާއި، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ޤަޟިއްޔާއަކާ ގުޅިގެން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ވީހިނދު، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ފުރިހަމަކުރުމުގައި މައްސަލައާ ގުޅޭ ޝަރީޢަތް ނިންމުމުގެ ބާވަތުގައި އެ ޤަޟިއްޔާ

---

[29] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 ޤަޟިއްޔާ.

[30] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/100 ޤަޟިއްޔާގެ 33 ވަނަ ނުކުތާ.

[31] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-B12/21,22,23 ޤަޟިއްޔާ.

[32] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/100 ޤަޟިއްޔާ.

ތަޙުޤީޤުކުރުމަކީ މުސްތަޤިއްލުކަމާއެކަން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އިބްރުގާން ތަޤިއްދު[33] ޤަޟިއްޔާއާ ހަވާލާދީ މި ކޯޓުގެ ނިޔާވަސް ބަޔާންކުރެވުނު އަދި އިތުރު ފަރާތްތައް ވ. ވަސްޓަރފަސްޓް ރޮޑްރިގަސް ޖުރިސްޕްރޫޑެންސް ރިމޫވަލް އަދި އިތުރު ފަރާތްތަކަށް[34] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

43. އެގޮތުން ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ ޙަމީދު[35] ޤަޟިއްޔާއަށް އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގެ އިތުރު ބަޔާންކުރާ ހަވާލާދީފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާއި، 38 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަށް ހަވާލާދިނުމަށްފަހުއެވެ. އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ވަކި އުސޫލެއް އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވިނަމަވެސް، އެ ޤަޟިއްޔާއަކީ މިފަދަ އަމުރުތަކަށް ނެރުމަށް އަމުރު އޮންނަންވީ ގޮތް ބަޔާންކޮށް އުސޫލު ޤާއިމުކޮށްފައިވާ ނިސްބަތުކަން ވީހިނދު، މި މަރުޙަލާގައި ސަބަބު ބަޔާންކުރުމަށް މި މިންވަރު ފުދޭކަމަށް ދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާ - ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާއި 38 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީ މި ބާވަތުގެ އަމުރު ނެރުން

44. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ތަންތަނާއި މުދާ ބަލައި ފާސްކުރުމާއި މުދާ ހިފެހެއްޓުމުގެ އިޚްތިޔާރާއި ބާރު ތަންފީޛު އިޖުރާއަތަކާން އެޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ ބާބުން ލިބޭއިރު، އެޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ ބާބުން މީހުން ހައްޔަރު ބަލައި ފާސްކުރުމުގެ ބާރު ލިބިދީފައިވެއެވެ. މިބާބުތަކުގައިވާ މާއްދާތަކުގައި އިޚްތިޔާރީކޮށް ވަސީލަތެއްކަމުގައި ބަލާ ފާސްކުރުމާ ގުޅޭ ހާލަތު މާއްދާތައް ބަޔާންކޮށްފައިނުވެއެވެ.

45. ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުން އަމިއްލަ ތަނެއް ބަލައި ފާސްކުރުމުގައި، ހިފޭ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރުމަށް އެ އަމުރުން ހިފެހެއްޓުމަށް ހުއްދަދޭތާ އެއްޗެއްގެ ބައެއް ނުވަތަ އެ އެއްޗެއް އެކުގައި ހިފެހެއްޓުމުގެ ބާރު، ޤާނޫނު

---

[33] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާގެ 28 ވަނަ ނުކުތާ.

[34] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-A/439 ޤަޟިއްޔާ.

[35] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/76 ޤަޟިއްޔާ.

ތަސްދީޤުކުރާ އިދާރާގެ އޮފިސަރުންނަށް ލިބިގެންވާކަމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ހެކީގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރުމަށް ބަލައި ފާސްކުރެވޭ ތަނަކުން ހޯދަން ބޭނުންވާ އެއްޗެހި އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ އިލެކްޓްރޮނިކް ވަސީލަތެއްގައި ރައްކާކޮށްފައިވާ މަޢުލޫމާތެއް ކަމުގައިވާނަމަ، އެ މަޢުލޫމާތު ބޭނުން އަދި ކިޔަން އެނގޭނެ ގޮތަކަށް، އަދި ޗާޕަން އެނގޭނެ ދެކޭނެ ގޮތަކަށް ހިފެހެއްޓުމާއި އެއްކުރުމުގެ ބާރު ތަސްދީޤުކުރާ އިދާރާގެ އޮފިސަރަކަށް ލިބިގެންވާކަމަށް އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

46. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން ބާރުލިބިގެން ހަދާފައިވާ 'ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ފުލުހުން ޢަމަލުކުރާނެ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު' ގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި "ހެކީގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރުމަށް ހޯދަން ބޭނުންވާ އެއްޗެހި އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ އިލެކްޓްރޮނިކް ވަސީލަތެއްގައި ރައްކާކޮށްފައިވާ މަޢުލޫމާތެއް ނަމަ، އެ މަޢުލޫމާތު ހޯދަންވާނީ ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުންނެވެ." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

47. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 38 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި އެ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތުގައި ފުރަތަމަ އެހެން ކޮންމެ ބާވަތެއްގައި، މިހެންގޮތުގެ ނުކުރެވުމުގައި، އެ މިހާރު ހެއްކާއި ބަލައި ފާސްކުރެވޭނަމަ، ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުންނެވެ ބާރުލިބިގެން ތަހުގީގު ކުރެވޭނެކަމަށް، އެ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އޮތްގޮތުގައި ކުރެވޭނެކަމާއި ކުރެވޭ އެއްޗެއް ހުށަހަޅަން ކަމާއި ޖިނާއީ ބާބު ކުރަނީއެއްގެ ހުކުމް ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭނެ އެއްޗެއް އޮތްގޮތް ހުށަހަޅަން ބަލައި ހިފުމެވެ.

48. މިގޮތުން އަދި އިލެކްޓްރޮނިކް ޑިވައިސް ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެނެސް މައްސަލައިގެ ހެކި ފެންނަ ހޯދުމަށް ފޯނުގެ ތެރޭގައި މި މާއްދާތަކަށް ބަލާފައިވާކަމެއް، އަދި ހުކުމް ނެރުމުގެ ސަބަބު ސާފުވެ، އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ސަބަބުތަކާއިއެކު އިތުރު ހައްލެއް ލިބިފައިނުވާކަން ދަލީލެވެ.

ނިންމަންފެންނަ ގޮތް

49. މިމައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން ޝާހިދުންގެ އިޖުރާއީ ބަޔާން ޖެހިލުމަށް ހިފެހެއްޓި ބަލައި ފާސްކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތައް އޮތްކަމަށް ބެލެވިދާނެ ހާލަތް ފެނިގެން ތަރުޖަމާނާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، އަދިވެސް ނުރުހުމަކުން ޤާނޫނީ ސަބަބުތައް ހުށަހެޅިފައިވާ ކަމަށް ނުދެކެމެވެ. ވީމާ، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) ކޯޓު އަމުރަކީ ޤާނޫނީ އަމުރެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނުނެވެ.

ފަނޑިޔާރު ދީބާޖް ފަހުމީގެ ރައުޔު

50. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޝާހިމަތު ފަރުޒީނާގެ ރައުޔުގެ ނުކުތާ 1 އިން 25 އަށް އަދި ނުކުތާ 40 އިން 46 އަށް ތާއީދުކުރުމާއެކު ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

51. މި މައްސަލައިގައި އަދި ޢިބްރާން ވަކީލުންގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގައިވާ މައިގަނޑު ޝަކުވާއަކީ، މީނާގެ ފޯނު ހިފެހެއްޓުމުގެ އަމުރު ނެރުމުގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ރިޢާޔަތް ކޮށްފައިވަނީ ހަމައެކަނި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ސްޓޭޓްމަންޓަށްކަމާއި، އެ އަމުރު ނެރެފައިވަނީ މީނާގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށް، މީނާ ކުރިކަމުގެ އެއްވެސް ހެކިބަހެއްނެތިކަމާއި، މި އަމުރު ނެރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ މި ޤާނޫނުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ" މަޞްލަޙަތުތަކާ ނިންމުންތަކާ ހުށަހަޅާފައިވާކަމެވެ.

52. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާ ޖަވާބު ލިޔުމުގައި، ދިވެހި ފުލުހުންގެ ހިދުމަތުގެ "ބަލައި ޤަވާޢިދުތަކުން ހޯދާ ދިނުމުގެ ވިސްނުން"ގައި، އަދި ޕްރޮސިކިއުޝަން ފަރާތުން ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން ދީފައިވާ ބާރުތަކެއް ސަރުކާރަކުން ވާލުކޮށްފައިވާތީ، އަދި އެ ބާރުތަކަށް އެއްވެސް މަޤްބޫލުކުރާނެ އަދިއެކު އިސްތިހާރުގައި ދުސްތޫރުކޮށްދީ، މީނާގެ ބޮޑުކުރާ ދަރުގަތީ ބައިގައި ހުރިކަމުގެ ޙަވާލާދީފައި ބަދަލު

ފާސްކުރުމަށާއި، ބަލައި ފާސްކުރުމުގައި ބޭނުންކުރެވިދާނެކަމަށް ފުލުހުން ކަނޑައަޅާ އެންމެހައިތަކެތި ހެކީގެގޮތުގައި ނަގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ހުއްދަ ދީފައިވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޗިޓުގައި، 11 އޭޕްރީލް 2025 ދުވަހުގެ ތާރީޚުގައި ޤާޟީ ސޮއިކޮށް، އިދާރާގެ ނިޝާން ޖަހާފައިވެއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފޯނު ފުލުހުންނާ ހަވާލުކޮށްފައިވަނީ ރުހުމުގައިކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވާއިރު، މީނާގެ ފޯނުދީފައިވަނީ ރުހުމުގައިކަމަށް ސުވާލު އުފެދޭގޮތަށް ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވާތީ، ރުހުމާގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތުން އިތުރަށް ސުވާލުކުރުމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސާފުޖަވާބެއް ދީފައިނުވެއެވެ.[36] ވީމާ، މި ޙާލަތުގައި، ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ގޮތެއްކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުކުތާއެއްކަމަށް ދެކެމެވެ.

53. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައިއޮތް ސުވާލަކީ، ޖިނާއީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާތަކުގައި އަމުރު ނެރުމުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] އޮތްތޯ ނުވަތަ ނޯތްތޯ ބެލުމަށްޓަކައި، ފޯނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓު [illegible]، [illegible] މައްޗަށް [illegible] ފޯނުގެ [illegible] ކޯޓުއަމުރަކާއި، އަދި އެ އުސޫލުގައި ކަނޑައަޅަން [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

54. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީފް އިބްރާހީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (2020/SC-A/93) ޤަޟިއްޔާގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible]،

---

[36] މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން، 05 މެއި 2025 ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުން.

ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާއާ ދެކޮޅަށްހުރި ހެކިތަކުގެ ތަފުސީލު ހާމަކުރުން ޤާނޫނުގައި ލާޒިމުކޮށްފައި ނުވާކަމަށާއި، އެ މަޢުލޫމާތަކީ މުއްތަހަމާ ދެކޮޅަށް ހުރި ތަޙުޤީޤާ ހޯދައި، އެމައްސަލަ ބިނާކޮށް ދަޢުވާ ކުރެވޭނެކަން ނުވަތަ ނުހުންނަކަން ކަނޑައަޅާ މަރުޙަލާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި އެ މަރުޙަލާގައި ތަފްޞީލީ އިދާރާގެ ޢިއްމާއަޔާ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާއާ ދެކޮޅަށްހުރި ހެކިތައް ކޮބައިކަން ޖުމްލަކޮށްދޭ ފަނޑިޔާރު ބުނެދިނުމަކަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. މިސާލަކަށް، ޑިސްކަވަރީގެ ގޮތުން، ދަޢުވާ ކޯޓަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ އެންމެ ފުރުޞަތުގައި މުއްތަހަމު ކުށްކުރުމުގެ ނުކުރުމާއި އިބްތިދާއީ ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ހުށަހަޅަންޖެހޭ ހެކިތަކުގެ ބާވަތްތަކާމެދު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[37]

55. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އާއިޝަތު އާޒިމާ ޝަކޫރު (2022/SC-A/42,43) ޤަޟިއްޔާގައި، ދަޢުވާ އުފުލުމަށްފަހު ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި މަދަނީ މިންގަނޑުން އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ހެކިހުރިކަން ނުވަތަ ނުހުންނަކަން ބަލާނީ ޕްރައިމާ ފޭޝީ މިންގަނޑުން ކަމަށާއި، އެކަން ބިނާވާނީ ކޮންމެ މައްސަލައެއްގައިވެސް އެ މައްސަލައެއްގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތަކާއި، އެ މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކުގެ މައްޗަށްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ފަނޑިޔާރު ވަޒަންކުރާއިރު، ދަޢުވާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އެންމެ ފުރުޞަތުގައި މުއްތަހަމު ކުށްކުރުމުގެ ނުކުރުމާއި އިބްތިދާއީ އޮތްކަން ބެލެވޭނަމަ، އުނިކަމެއް ކުށްކުރިކަމަށް ބަލާފައި ކުރެވޭ ޝައްކު އަސާސެއް ބޮޑުކަން ގަބޫލުކުރެވޭނަމަ، ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ނުގެންދިއުމަށް ކަނޑައެޅިދާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެކަން ނުވަތަ ނުދެވޭނެކަން ކަނޑައަޅުއްވުމުގެ ކުރިން، މައްސަލައިގެ އެކްޒާމިނޭޝަން ބަލައި، ހުރިހާއެއްޗެއްގެ ޖުމްލަ ނަތީޖާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ފަނޑިޔާރުގެ ޢިނާޔަތްކުރައްވައި، މި ޙާލަތްގައި ބަލަންޖެހޭނީ ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ފުދޭވަރަށްކަމާއި

---

[37] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 26 އަދި 27.

ހިޔާރުކުރިކަމަށެވެ. ކުރީ ސާބިތުކުރުމަށް ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ހިޔާރުކުރިތޯ ބެލުން ނޫންކަމާއި، ތުހުމަތު އުފުލާ މިންވަރަށް ހިޔާރުކުރިތޯ ބެލުންކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[38]

56. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްމާޢީލް އިޔާޒް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (2022/SC-A/75) ޤަޟިއްޔާގައި، ޕްރޮބޭޝަން ޕޮލިސީ މިންގަނޑުން ބަލާނީ މަތިވެރިން ކަމަށާއި، އެގޮތުން ބަލާނީ މައްސަލައިގެ މަޢުލޫމާތު އަސާސްކޮށްގެން ކޯޓުތަކުން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އަދި އެފަދައިން ބަލާއިރު، ހުކުމުގެ ދުސްތޫރީއަސާސް ނުވަތަ ބަޔާންކުރާފަދަ ސުވާލު އުފެއްދިއިރު، އެ މައްސަލަ ބަލަސްކުރުމަކީ މަޤްޞަދު ބަލާފަދަ ޤާނޫނުގެ ހާލަތާއި ކަނޑައެޅުމުގެ ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[39]

57. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މަޙްމޫދު ސައީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް (2021/SC-A/50) ޤަޟިއްޔާގައި، ދައުލަތް ހުކުމްކުރުމުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ގުޅުވުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ބައެއް ގޮތްތަކީ އުސޫލު، މިގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

57.1 "ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް" ހިޔާރުކުރުމަށް ކުރެވޭ ހަމަތަކަށް ޝައްކުކުރުމަށްވުރެ މަތީ ދަރަޖައެއް ހާޞިލުވުންކަމަށް، މިއީ އިމްތިޙާނުކުރާ ގޮތަކަށް ފެނުނު ސަބަބުތަކާ އިތުރަށް ތަޙުޤީޤުކުރުމާ މައުލޫމާތުގެ އަސާސުގައި އެފަދަކަމެއް ވާޖިބުވާނެ ގޮތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައި، ކުރުންކުރިވާކަމަށް ނުވަތަ ކުރުންކުރުމުން ގެންދާކަމަށް، ސަބަބުތަކެއް ހުޅުވާލުމަށް އަދި ހުރިހާ ތަފާސްތަކުގެ މައްސަލަތަކުގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ތުހުމަތު ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހިޔާރުކުރިތޯ ބެލުމުގައި، މިދެމިހުރުން، ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހިޔާރުކުރާކަން ބެލުމުގައި، ތަޙުޤީޤުގެ އަސާސުގައި ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ބައިގެ ހައްދު ދައުލަތުން ސާބިތުކުރަން، ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހިޔާރުކުރާކަން ފަރާތަކުން ބަލާނީ،

---

[38] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/42,43 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 26 އިން 28 އަށް.

[39] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 43 އަދި 44.

ލިބިފައިވާ ވާޤިޢާތަކާއި ޕާޓަރުމަތަކަންބަރައި، މުއްދަތަކު ކުރިއޮތްކަރި ވާކަމަށް ނުވަތަ ކުށް ކުރަމުންދާކަމުގެ ހަޤީޤަތަކަށް ފަންސާސް ޕަސަންޖަރުވެ އިތުރުވާނަމަ ކަމަށެވެ. މިސާލަކަށް، ގެންދަމުންދަރުގެ ވަގުތެއްގައި ގެއަކަށް ނުކުމެގެން އަނިޔާކޮށް މީހަކު ޒަޚަމްކުރާއިރު، މީހާ އާދައާ ޚިލާފަށް ހާސްވެ ތޫނުތޫނު އެއްޗެއް، ފުރުޅުންސަން އަތުގައި ދެއްވައިގަތުމާއި، ވަގަށްނަގައިފާ ތަކެއް އަމިއްލަ ފުރުޅުކުރަ ކަންކަން ހިމެނޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.[40]

.57.2 "ކޯޓުގެ މިންވަރަކަށް ހިދި ހުރުން"އަކީ ހަރުކާ ދިވާއަށް ފަރުދާއެއް ވިސްނުން ދަލީލުތަކުގެ ބަސްމާގައި "ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހިދި ހުރުން" އަންގާ ދަލީލު ދަލީލަކީ ކަމުގައި ވިސްނަވާ، ސައްކަތްކުރާ މަތީ ދަލީލަކީކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، މައްސަލައިގަ ލިބިހުރި މައްޗާމެއްގެ މިންވަރަށް ބަލާއިރު، ފަރުވާއެއްގެ އަމިއްލައިން މައްސަލައިގައި ޖިނާއީ ހަރަކާތެއް ހިނގާކަން ފަރުވާތެރި މިހަކަށް ގަބޫލުކުރެވޭން ހިމެނޭކަމަށް، އެކަން ބިނާވެނި ސާފު ވާޤިޢާއެއް ނުވަތަ ވާޤިޢާތަކެއްގެ މައްސަލަ ކަމަށް، އަދި ބެއްލިގެ ހަމަތަކުން ބަލާއިރު އެ ވާޤިޢާގެ މައްސަލަ ފުރަތަމަ އައިސްއެގެން ލާޒިމުވާކަމަށް ދާހަމަކަމަށް ބަލާނެ ކޮންޑިޝަނެއް ބުނެފައިވެއެވެ.[41]

.58 **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަޙްމަދު ޢަޒީޒް (2023/HC-B12/45)** ޤަޟިއްޔާގައި، ބަންދުގައި ގެންގުޅުމާ މަޖިލިސްތަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ބާރުތައް ވުޖޫދުވެފައިވާކަން ނުވަތަ ތުހުމަތު ކަނޑައަޅާ އަދުއްލުވުމުގެ ސަބަބުތަކެއް، އެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެން ޤާނޫނީ ސަބަބަކާއިގެން ގޮތެއްކަނޑައަޅާ މަރުޙަލާއެއް ނިންމާލަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[42]

---

[40] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/50 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 30.
[41] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/50 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 31.
[42] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/45 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 17.

59. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޢަލީ ޒުބައިރު އަދި އިތުރު 2 މީހުން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްސަލާ (2020/SC-A/108,109,110) ޤަޟިއްޔާގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބައެއް އިޖުރާއަތުތަކާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން މުއްތަހަމުގެ އަސާސީ ޙައްޤުތައް ގެއްލިގެން ހިނގައިދާނެ ކަންކަން ކަމަށާއި، އޭގެސަބަބުން ނިޔާއަށްވެސް އަސަރު ކުރާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ބައެއް އިޖުރާއަތަކީ އަސާސީ ޙައްޤަކާ ގުޅުމެއްނެތް ރަނގަޅުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނަ އިދާރީ އިންތިޒާމުތަކެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[43] އަދި ކޮންމެ އިޖުރާއީ ގޯހެއްގެ ނަތީޖާއަކީ މައްސަލަ ބާޠިލުވުން ކަމުގައި ނުވަތަ ބަންދުގައިހުންނަ މީހާ ދޫވުން ކަމަށް ބުނެވިދާނެ މުޖުތަމަޢުގެ ބައްޔަން ނުބައި އަސަރުތަކެއް ކުރާނެކަމަށް ބާރުއަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[44] މިގޮތުން، އެ ޤަޟިއްޔާގެ 54 ވަނަ ނުކުތާގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްސަލާ (2018/HC-A/292) ޤަޟިއްޔާގައި،[45] ޖިނާއީ ކަންކަން ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމާއި ހުރިހާ ބާވަތްތަކުގެ އިޖުރާއަތަކީ ތަބާވުން ކުރެވޭ އުސޫލުތައް، ޚިލާފުވާ އިޖުރާއަތުގެ ފުރިހަމަ ނުކުތުމުގެ ސަބަބުން އެމައްސަލަ ތަޙުޤީޤު ފެށުމާ އެއްކޮށް ކަންކަން ބާޠިލުވުމުގެ ބަދަލުގައި، އެ ޚިލާފުވުމަކީ ޢަދުލުވެރިކޮށް ޝަރީޢަތް ހިނގުމުގެ ޙައްޤު، އެކަމުގެ ނުކުތުމުގެ ސަބަބުން ހަމައެކަނި ބާޠިލުވާނީ އެ ޚިލާފުވުމަކީ ޢަދުލުވެރިކޮށް ޝަރީޢަތް ހިނގުމުގެ ޙައްޤު ގެއްލުވާކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.

60. ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާތަކުގެ އަލީގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ގޮތްނިންމުމުގައި އަމަލު ކުރަންޖެހޭ ބައެއް ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކެއް ތިރީގައި ހުލާޞާކުރަމެވެ.

---

[43] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/108,109,110 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 31 އިން 34 އަށް.

[44] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/108,109,110 ޤަޟިއްޔާގެ، ނުކުތާ 35 އަށް.

[45] މީގެފަހުން "ފާރިސް ޤަޟިއްޔާ"ކަމަށް ބުނެފައިވާ.

60.1. ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާއަކީ ހެއްކާމެދު ބަހުސްކޮށް ހެކީގެ ދުސްތޫރިއްޔަތާމެދު ގޮތް ނިންމާ މަރުޙަލާއެއް ނޫންކަން.

60.2. ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ވަކިބާވަތެއްގެ ހެއްކެއް ނުވަތަ ވަކިއަދަދަކަށް ހުށަހެޅުން ލާޒިމުނުވާކަން.

60.3. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބައެއް އިޖުރާއަތުތަކެއް ޢަމަލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ ކަމަށާއި، މުއްތަހަމުގެ ބަޔާންކުރާ އުނިއިތުރުގައި މުއްތަހަމުގެ ބަޔާންކޮށްފައި ވަޒަންކުރަން ޖެހޭނެކަން.

60.4. ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާތަކުގެ ނިންމުންތަކަކީ މަތިމަތިން އަދި ޕްރައިމާ ފޭސީ ބިނާކޮށްގެން ނިންމާ ނިންމުމެއްކަން.

60.5. ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގެ ނިންމުންތަކަކީ، ކޮންމެ މައްސަލައެއްގެ ޙާލަތަށް ވަކިވަކިން ރިޢާޔަތްކޮށް، ލިބިފައިވާ ހުށަހަޅާފައިވާ އިޖުރާއަތުތަކުގައި ބަލައި ފަސޭހަތަކުގެ އިޖްތިހާދީ ނިންމުމެއްކަން.

61. ބުނެވިދިޔަ ނިންމުންތަކުން ފައިދާވާ މައިގަނޑު ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކުގެ އަލީގައި، އިލްތިމާސްވެރިޔާ ހުށަހަޅާ ތަންފީޛު އިދާރާގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ގެނައުމުގެ އަމުރެއް ނެރުމުގައި، ގުޅުންހުރި ބެލުމުގެ ދަށުން ހިފެހެއްޓި ގެނައުމުގެ ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތުތަކަށް ފުރިހަމަކުރުމުގެ އިތުރުން، ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމާއި އެ މައްސަލާއާމެދު އިތުބާރުހިފާ ދިނުމަށްޓަކައި މަސައްކަތް ބިނާކޮށް، މުއްތަހަމުގެ މަސައްކަތް އެކަށީގެންވާ ތިރީމަތިން އޮޕް ނުވަތަ ނޯޓިސް ސަބަބުވި ވިންގަސްޓުކަން ކަނޑައަޅަން ޖެހޭތީވެ. އެގޮތުން، ލިބިފައިވާ މަސައްކަތް މަތިމަތިން ބަލައި، އެހީގެ މަސައްކަތް ތަރުތީބުކުރުމުގައި ކުރާ ބާވަތާއި، ކުރުމުގެ ޢަމަލުކުރުމުގެ ގޮތާއި، ހުރިހާ ބައިތަކުގައި ގޮންޖެހުންތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުއްތަހަމުގެ އަސާސީ ޙައްޤު މުއްތަހަމުގެ ބަޔާން އަޑުއެހުމުގެ

ވާސިލުވެވޭ ނަތީޖާތަކާއެކު، އަމުރު ނެރުމަށް ނުވަތަ ނުނެރުމަށް ފަނޑިޔާރު އިޖުތިހާދު ކުރަންވާނެކަމަށް ދެކެމެވެ.

62. މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި ދައުލަތުން ދެއްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުން ފެނުމުން، މި މައްސަލައިގައިވާފަދަ ކޯޓު އަމުރެއް ނެރުމަށް ފަނޑިޔާރު ވާސިލުވާންޖެހޭ މިންގަނޑަކީ ޕްރޮބަބަލް ކޯޒްގެ މިންގަނޑުކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މިކަމަށް ދެފަރާތުންވެސް އެއްބަސްވެފައިވެއެވެ. ބަހުސް އުފެދިފައިވަނީ، އެ މިންގަނޑަށް ވާސިލުވުމުގެ ދަރަޖައާމެދުއެވެ.

63. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި، އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްނެތި އެއްވެސް މީހެއްގެ ގެއަށް އަރައި، ތަފްތީޝްކޮށް، މީހެއްގެ އެއްޗެއް ގަބުޟުކުރުން އަމިއްލައިގެން ނުވާނެކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި ގޮތުގައި މީހުން ދިރިއުޅޭ ތަންތަނަކީ ޚާއްސަ ތަންތަން ކަމަށާއި، ކޯޓު އަމުރަކާނުލައި ހުއްދަ ލިބިގެން ނޫން އެއްވެސް މީހަކު ދިރިއުޅޭ ތަނަކަށް އެމީހުންގެ ނުރުހުމުގައި ވަދެގެންނުވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މި މާއްދާގެ އިބާރާތަށްބަލާއިރު، މުޅި ހިފެހެއްޓުމަކީ ނުވަތަ ބޮޑިޔާގޮތުން ވަނުމަށް ކޯޓުއަމުރެއް ނެރުމަށް ފަނޑިޔާރު ވާސިލުވާންޖެހޭ ޤާނޫނީ މިންގަނޑަކީ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮންނަކަމަށް ދެކެމެވެ. އެހެނީ، މި މާއްދާގެ ދަށުން، އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮތްކަމުގައިވާނަމަ، ކޯޓު އަމުރަކާނުލައިވެސް މީހެއްގެ ގެއަށް ވަދެ މީހެއްގެ ހަށިގަނޑު ތަފްތީޝްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިދެއެވެ. މިއީ، މި މައްސަލައިގައި ދީފައިވާ އެއްބަސްވެވޭ "ޕްރޮބަބަލް ކޯޒް"ކަމަށް ހަވާލާދީ މިންގަނޑުކަމަށްވެސް ދެކެމެވެ.

64. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުން ކުރިމަތިލާ ސުވާލުތަކުގެ ތެރެއިން، މީހަކު އާއްމުކޮށް ނޭނގޭ ޑޮކްޓަރުގެ ޚާއްސަކޮށް ޝަކުވާގެ މައްސަލަތަކުގައި، ޝަކުވާކުރާ ފަރާތަކީ މަސްތުވާތަކެތި ފުރުއްސާރުގެ ސަބަބުން އެ މީހެއްގެ ބަދަން ރިޢާޔަތްކުރެވޭނެ ނުކުޅެދޭ މީހެއްތޯ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ސުވާލުކުރުމުން، މި މައްސަލައިގެ ހާލަތު ބަލައިލާއިރު، ސުވާލުގައިވާ ހާލަތުގައި އަނިޔާލިބުނު ފަރާތް

އޮވެފައި، އަވަސްކުރުމުގެ ބޭނުމުއްވެސް އޮންނާނުކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ޕަފީ މިބްނާން ފަޖީންގެ ޝަކުވާއަކީ އިތުރު ހެއްކެއް ހުށަހަޅައިދިނުމަށް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ސިޓީއެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އަމުރު ނެރުނުކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މީގެއިތުރުން، ޕްރޮބަބަލް ކޯޒްގެ މިންގަނޑަށް ވާސިލުވުމުގައި، ކޯޓުން މައްސަލައެއްގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތަށް ވަކިވަކިން ބަލައިގެން ވުން، މިފަދަ އަމުރުތަކާމެދު ގަވާއިދެއްނެތް ކަމަށާއި، އެ ނިންމުމަކީ ފަނޑިޔާރުގެ އިޖްތިހާދީ ނިންމުމެއްކަމަށް ޕަފީ މިބްނާން ފަޖީންގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

65. ދައުލަތުގެ މައިގަނޑު ހުށަހެޅުމަކީ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަކީ މި ބާވަތުގެ ޝަކުވާތައް ހުށަހަޅާ ފަރާތަކީ އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާ ފަރާތްކަމަށެވެ. ޝަކުވާއެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކާ ގުޅިގެން އަމުރު ނެރުމުގައި، ޝަރީޢަތުން ފަރާތް ބަލާ މައްޗަކަށް ޕްރޮބަބަލް ކޯޒް ސަބަބަކާ، ތަޙްޤީޤު އިދާރާއަކުން ހުށަހަޅާ ޝަކުވާއެއްގައި ދަޢުވާކުރުމަށް ދިނުމަށް ޖިނާއީ ކަރުދާސްތަކެއް، ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ދިފާޢުގައި އަމަލުން ފޯރުކޮށްދޭ ނިޒާމުގެ ދިފާޢީ ހައްޤުގެ ފުރުސަތު އޮންނާތީވެ. އަދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަކީ ދައުލަތުގެ އިންޑިޕެންޑެންޓް އިދާރާއެއްކަމުގައި، އެ އޮފީހުގެ ސިޓީއަކީ ރަސްމީ ލިޔުމެއް ގޮތުގައި ބަލަން ޖެހޭ ލިޔުމެއްކަމުން، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ތަޙްޤީޤު ކުރިޔަށް ގެންދިއުމަށް، ޝަކުވާއާ ގުޅޭ ފުރިހަމަ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާއަށް ވަނުމުގެ ކުރިން ދިފާޢީ ހައްޤުތައް ޙިމާޔަތްކުރެވޭނެކަމަށް، މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި އެ ސިޓީއާއި ލިޔެކިޔުން އެކަނި ބަލައިގެންވެސް ޝަރީޢަތުން އަމުރު ނެރެވިދާނެކަމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

66. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާ ބަލާއިރު ފާހަގަކޮށްލަން ޖެހެނީ، ކޯޓުގެ ޕްރޮސިޖަރގައި މައްސަލަ ބަލާގޮތް ބަޔާންކޮށްދޭ ގަވާއިދު ނޫނީ ޤާނޫނުގެ މާއްދާއެއްގެ ދަށުން ކުރާ ޢަމަލެއް ކަމުގައި ހުރި، އެ މައްސަލައެއްގައި އަމުރު ނެރުމުގެ ކުރިން ގެންގުޅެވޭ އުސޫލުތައް، ސިޓީގެ ހުށަހެޅުމާ ބެހޭގޮތުން ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، އެ ޕްރޮސިޖަރގެ ފުރުސަތު ނުލިބޭކަމަށް، މި ކޯޓުގެ 26 އަދި 27 ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު ބަލާ

އުނގެނޭކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، މި ދެ މައްސަލައަކީ އެއްކަހަލަ ދެ މައްސަލަކަމަށް ނުވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިބްރާހީމް އަބްދުއްލަތީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް (2019/SC-A/15) ޤަޟިއްޔާގެ 47 ވަނަ ނުކުތާގައި ކަނޑައެޅުއްވާފައިވާ އުޞޫލަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، ޤާރިސް ޤަޟިއްޔާގެ އުސޫލު މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤު ކުރެވޭނެ ހަމައެއް އޮތްކަމަށް ދައުލަތުން ނުދައްކާކަމަށް ބުނެވިދާނެއެވެ.

67. މި މައްސަލައިގައި، ފުލުހުންގެ ފަރާތުން "އެހެނިހެން ކޯޓު އަމުރަކަށްއެދި ފަސޭހަކަމަށް ހުރަހަކާ ފޯނު" ފުރިހަމަ ކޮންފިއުމުގެ އިތުރުން، "ކޯޓު އަމުރަކާ އެދި ހުރަހަކާ ފަރާތުގެ އިޖާޒަތު"ގައި، ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ފުލުހުގައިވަނީ ތަޙުޤީޤުކޮށް ފޮނުވާލުމުން މައްސަލަ ދިރާސާ ކުރުމަށްފަހު ހޯދާފައިވާ ފޯނު މަޢުލޫމާތުތަކަކީ، ބަޔާނާ ހިފާފައި އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއް ހިމެނޭގޮތަށް ނުވާކަމަށްވެސް، އިންސްޕެކްޓަރ އޮފް ޕޮލިސް މުޙައްމަދު ޝަރީފް (ސނ. 1284) ސާއިދާން، ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ތަހުގީގީ ބަޔާނުގައިވެއެވެ.

68. ބަހުސްގެ ބޭނުމަށް، މިސާލަކަށް، ކުންފުންޏެއްގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފަކު، ވަޒީފާ އަދާކުރުމުގެ ތެރެއިން ކުންފުނިން ޑޮކިއުމަންޓް ސިއްރު އިތުބާރުހުރި މަޢުލޫމާތު ވަގަށްނަގައި، އެ މުވައްޒަފު މަސައްކަތްކުރާ ކުންފުންޏާ އެއްމަސައްކަތްކުރާ އަދި ވާދަވެރި ކުންފުނި ފަރާތަކަށް، އެ މަޢުލޫމާތު އިފްޝާކޮށްދިނުން ވަސީލަތެއް ގުޅުވާލެވޭނެ ވިއްކާލުމުގެ މައްސަލައެއްގެ ޝަކުވާ ހުށަހަޅާ ބާރުލާފައި، އެ މުވައްޒަފުގެ އިފްޝާކޮށްދިނުން ޖިނާއީ ކުށެއްކަމުގައި ކަނޑައެޅި ކޯޓު އަމުރަކާ އެއްގޮތަށް، ކުންފުނިން ހުރަހެއް ޝަކުވާ ފުލުހަށް އިތުރު މަޢުލޫމާތެއް ނުލިބޭ އަދި މައިދާނުގައި ވަކިން ގޮތަކަށްވެއެވެ. އަދި ޤާނޫނުގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުމުގެ ފަރާތްތަކަށް، އެހެން ބޭރުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި މަޢުލޫމާތުކޮށްދީފައި ބަޔާންކުރެވެއެވެ.

69. މައްސަލައިގެ ތަފްސީލުގެ ކުރިކަނާރު، އަނިޔާވި ފަރާތުގެ ޝަކުވާ ފުރަތަމަ އެހެން އެއްވެސް ހުރަހެއްވެސް ނުލައި، އެ ޝަކުވާގެ މައްސަލައެއްކަމަށް ބަޔާންކޮށް ފުރަތަމަ އެއްބަސްވުމުގެ ޖާގަ ނުލާ

ބަރޯސާވަނީ ތެދުމަކުރާ ހަރަކާތްތަކުގެ އިތުބާރުގެ މައްޗަށެވެ. ފޯނުފަދަ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑިވައިސްއިން މަޢުލޫމާތު ހޯދައިގެން ގެނެވި ތަޙުޤީޤު ނުކުރެވޭ ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގެ ޚާއްޞަ އެއްސިފައަކީ، ހުރި ނަތީޖާތަކަށް ނުވަތަ ގެއްލުން ބަދަލުގެނައުމުގެ ފުރުސަތު ފަހިވެފައި އޮތުމެވެ. އަދި މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނު ފުޅާ މިންގަނޑު މައްސަލަ ތަޙުޤީޤު ކުރުމުގައި، ފުލުހުން ބަރޯސާވުމާ މުޖުތަމަޢުގެ ބައްޔަތުން ފަރުވާތެރިވުމަށް، ކުރުކުރާ މިހާރުގެ އެކުލެވޭ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އިދާރާތަކުން ފިޔަވަޅުއެޅުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނަނީ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތަށް ކަމަށް ދެކެމެވެ.

70. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ފުލުހުންގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހެކިތަކާ ޝަކުވާލިބި ފަރާތުގެ ބަޔާނަށާ އެއްފަދަ ޑިޖިޓަލްއެވިޑެންސް، އަދި އެ ޑިޖިޓަލްގައި ރެކޯޑުކުރެވިފައިވާ ހެކިތައް، މި ބާވަތުގެ އެހެން މައްސަލަތަކާ އެއްފަދައިން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން ޑިޖިޓަލްއެވިޑެންސް ޤަބޫލުކުރުމުގެ އުޞޫލުތަކާ ދިމާވާ ޢިލްމީ ގޮތުން ހަމަޖެހިފައިވާ އުޞޫލުތަކުން، އެ ޑިޖިޓަލް ސިފައިގައި ދިރާސާކޮށް ސަލާމަތްކުރުމުގެ އޭގައިވާ މަޢުލޫމާތަށް ބަދަލުނައިސް ފެންވަރު ބެލެހެއްޓުމާ ނުވަތަ ބަދަލުކުރަން ބަދަލުގެނެވޭނޭ ގޮތަކަށް ސަލާމަތްކޮށްދެވެ. މިގޮތުގެމަތިން، މި ނިންމުމުގެ ނަންބަރު 54 އިން 60 އަށް ދިރާސާކޮށްލުމުން، މި ބާބުގައި ގޮތުގައި ސާބިތުކުރުމުގެ ހާލަތު ހުރިގޮތުން ވަކިކޮށް ދެނެގަތުމަށް ހުރިހާ ގޮތްގޮތުން ނަތީޖާކަން އެނގެއެވެ.

71. ދެންއޮތް ސާފުކަމަކީ، ޑިޖިޓަލްއެވިޑެންސްގެ ސިފަގައިވާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ދުވަހުގެ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އެބައޮތެވެ. މި ނިންމުމުގެ 60 އަދި 61 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެކަށީގެންވާ، މި މައްސަލައިގައި އެކަށީގެންވާ ދުވަހުގެ އެއްވެސް ބަޔާނެއް، ފޯރަކޮށްދީ ކަންކަން ބެލިގެއްޖެވެ.

71.1 މައްސަލަގެ ކުރިއެރުމުގައި ހަމަޖެހުނު ރިފްރެންސް ދެއްވާ ތިޔަވުރެ އާރުކޮށް، މި މައްސަލައިގައި ލިބޭގެ މައްސަލަ ދުވަހުގެ ގޮތްތަކާ އެކަށީގެން، ޑިޖިޓަލްއެވިޑެންސްގެ ސިފަގައި ފުރަތަމަ އެއްކޮށް ދަށުން ބަލާފައި ސާބިތުކުރުމާއި ނުވަތަ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނުލިބެއެވެ.

71.2 އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރަށްއެދި ފުދުމުން ހުށަހެޅި ފޯމުގައި، ބަޔާ މިބްނާން ފަރީންގެ ދައްކަން ތުހުމަތުކުރާ ކުށްތަކުގެ ތަޙުޤީޤުގައި، މީހުން ދައްކާ ވާހަކަ ސިއްރުން އަޑުއެހުމާއި ފާރަލުމާއި، ހުއްދަތުން ގޮތުގައި މަޢުލޫމާތު ހޯދުމާއި، ބަދަލު އިންސާފު ގާއިމުކުރުމަށް ހުރަސްއެޅުމުގެ ކުށްހިމެނެއެވެ.[46]

71.3 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާތަކުގެ އަލީގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި މީހަކު މިނިވަންކަމުން މަޙްރޫމުކޮށް، ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ބޭނުމަށް، "ކޮންވެސް މިންވަރަކަށް ހިތިހުރުން"އަދި "ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަކަށް ހެކި ހުރުން" އަންގަރު ދަން، ނަމަވެސް ޝައްކުކުރެވޭ މާ ދަރަޖައެއްސާކަމާއި، އަދި "ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަކަށް" ހެކިހުރުމަކީ ޔަޤީންގެ މަރުތަބާއި ޝައްކުގެ މަރުތަބާއި ދެމެދުގެ ދަރަޖައެއްކަމުގައި ބަލާފައިވެއެވެ. މިސާލަކަށް، މި މައްސަލައިގައިވާފަދަ އަމުރެއް ނެރެވެނީ، ސަރަޙައްދުގެ ދިނގިނަދޭކަން ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ޖެހެނަސްފަދަ އޮޑެލް ސިޓީގައިވާ މަޢުލޫމާތުތަކުގެ ބިނާކޮށް، އެކަށީގެންވާ ތުހުމަތެއް އޮތްކަމަށް ފަސޭހައިން ބެލެވިދާނެއެވެ.

71.4 ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2019 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ދާއިރާގެ ޤާނޫނު)ގެ ޖަދުވަލު 1 ގައި، ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ހުވައިގައި، މާތްالله ގަންދީ ހުވައިކުރަނީ، އިސްލާމް ދީނަށް ހުރުމަތްތެރިކޮށް ހިފައި، ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނު ދަމަހައްޓައި، ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމަށާއި، ވަކީލެއްގެ ވާޖިބާއި މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ޤާނޫނުއަސާސީއާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެމަތިން، ތެދުވެރިކަމާއި އަމާނާތްތެރިކަމާއެކު އަދާކުރުމުގައި ދެމިހުންނާނަމެވެ.

---

[46] އެޕީލް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްއިޖުރާއާތުލްޖިނާއީ)ގެ 231 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި (2) ވަނަ ނަންބަރާއި ހަވާލާދީ މީހުން ދައްކާވާހަކަ ސިއްރުން އަޑުއެހުމާއި ފާރަލުމާއި ކަމުގައި، އަދި ޤާނޫނުގެ 232 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ހަވާލާދީ ހުއްދަތުން ގޮތުގައި މަޢުލޫމާތު ހޯދުމުގެ ކުރިން ތުހުމަތުކުރެވޭފަރާތުގެ ކުށާ ގުޅުން ހުރިކަމަށް އެނގެންޖެހޭކަމަށްވެއެވެ.

71.5. އަދި ތިބްނާން ޖަޒީން އަލީ ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ވުމުގެއިތުރުން، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ޖިނާއީ ދަޢުވާ އުފުލުމުގެ ވަޒީފާ އަދާކުރަމުންދިޔަ ޤާނޫނީ ވަކީލެކެވެ. މި މައްސަލައިގައި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ބުނުމަކަށްވަނީ، އަދި ތިބްނާން ޖަޒީން އެ އޮފީހުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރަކަށް ވުމުން، މީނާ އެކްސެސްވުމުގެ ހުއްދަތައް މައްސަލަތަކުގެ ބާރުން، މައްސަލަތަކަށް އެކްސެސްލިބިފައިވާކަމާއި އެ މަޢުލޫމާތު އިތުރު ފަރާތްތަކާ ހިއްސާކޮށްފައިވާކަން ކިޔުއްވާފައިވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ވަކީލުންވެސް،[47] އެހެން މައްސަލަތަކަށް ނުވަނުމަށް ޢާއްމު އިރުޝާދު ދީފައިވާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

71.6. ވަޒީފާގެ ހައިސިއްޔަތުން އެކްސެސް ވާންނުޖެހޭ މައްސަލައަކަށް އަދި ތިބްނާން ޖަޒީން ވަނުމުގެ އިތުރުން، މައްސަލައަކަށް ވަނުމަށްފަހު ލިބުން މަޢުލޫމާތު ތިންވަނަ ފަރާތްތަކަށް ހިއްސާކޮށްފައި އޮތްކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން، މީނާގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރާ ޢަމަލަކީ ވަޒީފާގެ ގަވާއިދުގައި މަސައްކަތުގެ ބޭނުމަކަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ މައްސަލަތަކުން ކިޔުމަށް ހުރި އަދި ޖާއިޒު މިންވަރުގެ ބޭރުން މީނާ ގަސްދުގައި މަޢުލޫމާތު ހޯދައިފިކަމަށް ސަބަބުތަކުގެ މިންގަނޑުން ބަލަންޖެހެއެވެ. އަދި މީނާ ނާޖާއިޒު ގޮތުގައި ކުރުވަނިވި މަޢުލޫމާތު، ތިންވަނަ ފަރާތްތަކަށްވެސް ހިއްސާކޮށްފައިވާކަމަށް އެ ކުރިމަތިލާ ސަބަބުތަކެއް ކުރިއަކަށް ބާރުންކޮށް ބޭނުންކޮށްފައިވާކަމަށް ނުވަތަ ބޭނުންކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ބަލާފައިވަނީ އެކަށީގެންވާ ކަންކަމަށް ފުރުސަތުގައި ވުމުންކަމަށް ސަބަބުތަކުގެ މިންގަނޑުން ބަލަންޖެހެއެވެ. އަދި މީނާއަށް

---

[47] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު PGB-2024/40 "ތަޙްޤީޤުކުރާ އިދާރާތަކުން ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކާއި، ތަޙްޤީޤު ކުރަމުންގެންދާ މައްސަލަތަކުގައި އިރުޝާދު/މަޝްވަރާ ދިނުމާއި. މި އޮފީހުގައި ކުރިއަށްދާ މައްސަލަތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ހޯދުމާއި ތިންވަނަ ފަރާތްތަކަށް ހިއްސާކުރުމާ ގުޅޭ:" [illegible]

އެކްސެސްވުމުގެ ހުއްދަތެއް މައްސަލަތަކާއިފަދަ، މީހުންނަށް ސިއްރުން މީހުންގެ ފޮޓޯއާއި ވީޑިއޯ ކޮންފިޑެންޝަލް ނުހާމަކުރުމަށް ކަމަށްބަލާ ސަބަބުތަކެއް ހުރުމުންކަމަށް ނިންމަންޖެހޭކަމަށް ދެކެމެވެ.

.71.7 ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2019 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ފަންނުވެރިންގެ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި، ޖިނާއީ އަދި އިދާރީ މަސައްކަތްކުރާ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހަރަކާތްތެރިވާ ޤާނޫނީ ވަކީލަކު މަސައްކަތް ކުރަންވާނީ އޭނާގެ މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން ކުށެއްނުކުރާ މިނިވަން އަދަބެއް ނުލިބޭނެގޮތަށް ނުވަތަ ބޭއިންސާފު ކުރިމަތިނުވާނެ ޔަގީންކުރަންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 53-1 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނާއި ދަށުން ހަދާފައިވާ ގަވާއިދުތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ސުލޫކީ ހަމަތައް ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ މައްޗަށް ހިނގާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ރަސްމީ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން ހިނގާ ކަންކަމާދުރުގައިވިޔަސް އެ ވަކީލަކު ނިސްބަތްވާ ދައުރުގެ އިދާރާއަށެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 54 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އަށް ބެލުމުން، ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ އަސާސްތަކާއި ޙުދޫދު އިންޞާފުގެ ހަމަތައް ދެމެހެއްޓުމުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ތަބާވާންޖެހޭ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވުމުގެ އަމަލަކީ ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ އިމްތިޔާޒު ގެއްލޭ ކަމެއްކަން އެނގެއެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ މަތީބަޔާނުގެ ތެރޭގައި، ކަނޑައެޅިފައިވާ މިންގަނޑު އެއްގޮތަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ޚިދުމަތް ލިބިދެވޭނެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުން ހިމެނެއެވެ.[48]

.71.8 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޙުސައިން ހާމިދު އިބްރާހީމް (2023/HC-B12/67) ޝަރީޢަތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ޤާނޫނީ ވަކީލުންނަކީ

---

[48] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އާސިޔާ މުޙައްމަދު ވ. ޙައްވާ ޒާހިރާ އަދި އިމިބު ފަރާތްތައް (2025/HC-A/26) ޤަޟިއްޔާގެ އިޖުރާއި އިސްތިޝާރީ ނިންމެވުމުގެ 82 ވަނަ ނުކުތާ.

ރިވެތި އަޚުލާޤާއި ސުލޫކާ ދަމަހައްޓާ، ނަޒާހަތްތެރި ސިފަތައް ހުރި، އިންސާފުވެރި މަސައްކަތްކުރާ މީހުންގެ މައްޗަށް އެކުލެވޭޖެހޭނެކަމެވެ. ޤާނޫނުގެ ތެރެއިން ދިނުމަށްޓަކާ ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކާ ޤަވާޢިދުގެ ކުރިން ފުރިހަމަ ދުސްތޫރީ ޤަވާޢިދުތަކާ ދަޢުލަތުގެ ކަންކަމާއި ވިނަމަވެސް، ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ޤާނޫނުގެ 39 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައި، ޢާއްމު މުޖުތަމަޢުގެ ދުރުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލުންނާއި، ޤާނޫނީ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކުގެ އިތުބާރު ގެއްލޭފަދަ އެއްވެސްކަމެއް ކުރުމަކީ ވަކީލަކު ކުރަންނުޖެހޭ ކަމެއްކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

71.9. ޤާނޫނީ ވަކީލުން ކޯޓުތަކުގައިވާ ހުރިހާކަމެއް ނިޒާމުވަންތައެވެ. ޤާނޫނީ ވަކީލަކީވެސް ސުލޫކީގޮތުން ކޯޓުތަކުގައިވާ ކަންކަން އަމިއްލައަށް އެނގެންވާނެއެވެ.[49] ވަކީލުންގެ ކިބައިގައިހުރުން ޤާނޫނު ގަބޫލުކުރާ އަޚުލާޤީ ސިފަތަކާ ތަޢާރުޟުވާކަމަށް ބެލެވޭފަދައިން، ދައުލަތުގެ ވަކީލު، އިސްލާމްދީނުގެ މަސްލަހަތަށް ހުއްދަނުކުރާ މައުލޫމާތު ހަދައި ޝަރީޢަތަ ފަރާތަކާ ބިނާކޮށް ކުރެވިފައިވާކަމުގެ ހެކި ފާހަގަކުރެވޭތީ، ޤާނޫނީ ވަކީލުން ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކުން އެއްވެސް ކަމަކާ ގުޅުވައިގެން ސަލާމަތުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމަށް ދެކެވެއެވެ.

72. ބަޔާންކުރި ސަބަބުތަކާއި، ޝަރުޢީ މަޤާމުގައި ތިއްބަވާ ފަނޑިޔާރުން، މި ކޯޓުގެ ބެންޗުގެ ފަނޑިޔާރުން ޢަމަލުކުރައްވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެ ފަނޑިޔާރުން ފައިސަލާކުރައްވާ ގޮތުގެ ހުކުމެއް، ޝަރީޢަތުގެ މައްޗަށް ބަލައިގެން، އެފަދަ ހުކުމުގެ ބާރު ހިނގާ ގޮތަށް ގޮވާލެވޭ ފިޔަވަޅު ސަލާމަތުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ކޯޓުން ނިންމައިފިއެވެ.

---

[49] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/67 ފައިސަލާގެ ނުކުތާ 80.

.73 އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އަމުރު ނެރުމަށް ނިންމުމުގައި ޤާނޫނީ އުސޫލަކާ ޚިލާފުވެފައި ވާކަމަށްބަލައި، އެ އިޖްތިހާދުގެ ތެރެއަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ވަންނަންޖެހޭގޮތަށް އެކަށީގެންވާ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަކުން ދެއްކިފައިނުވާތީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) ކޯޓު އަމުރު ދަމަހައްޓަން ޖެހޭކަމަށް ދެކެމެވެ.

ނިންމަންފެންނަ ގޮތް

.74 ބުނެވިދިޔަ ކަންކަން އެގޮތުގެމަތިން ހުރުމުން،

.74.1 އިސްތިއުނާފީ މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198-3 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭފަދަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އަދި؛

.74.2 މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) އަމުރަކީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު އަމުރެއްކަމަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭފަދަ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި މި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނުނެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު

.75 މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ދިބާނާޖް ފަހުމީގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، ބަޔާންކުރި ސަބަބުތަކާއި އެފަދައިން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/ECA/2025/168 (10 އޮކްޓޫބަރު 2025) ކޯޓު އަމުރަކީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު އަމުރެއްކަމަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ޙުކުމް ކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަރުޒާނާ
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ދީބާޗާ ޝަހީމް